

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛІВАНДОВСЬКА ВАЛЕРІЯ ВІКТОРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
к.і.н., доцент
_____ І.В. Богінська
«_____» _____ 2021 р.

МІГРАЦІЯ І ТЕРОРИЗМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:
Чарських І.Ю., доцент кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к.і.н.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2021

АНОТАЦІЯ

Лівандовська В.В. Міграція і тероризм у сучасному світі. Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2021.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено явища тероризму та міграції у сучасному світі, їх розповсюдження та взаємозв'язок. Показано загальні тенденції міжнародної міграції та міжнародного тероризму у сучасних реаліях. Встановлено фактори впливу цих явищ одне на одного та їх взаємообумовленість.

Ключові слова: міграція, переміщення, тероризм, біженці, міжнародне співтовариство, міграційні процеси, терористичні угруповання.

52 с., 4 табл., 1 рис. Бібліограф.: 40 найм.

ABSTRACT

Livandovska V. Migration and terrorism in the modern world. Specialty 291 International Relations, Public Communications and Regional Studies. Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnitsya, 2021.

In the qualification (bachelor's) work the phenomena of terrorism and migration in the modern world, their distribution and interrelation are investigated. The general tendencies of international migration and international terrorism in modern realities are shown. The factors of influence of these phenomena on each other and their interdependence are established.

Key words: migration, mobility, terrorism, refugees, international community, migration processes, terrorist groups.

52 pages, 4 tables, 1 figure. Bibliography: 40 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ТЕРОРИЗМОМ ТА МІГРАЦІЄЮ.....	9
1.1. Спільні корені тероризму та міграції.....	9
1.2. Причини інтеграції мігрантів до тероризму.....	12
1.3. Контртерористичні операції як причина примусової міграції.....	16
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПОШИРЕННЯ І ПРОЯВИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ТЕРОРИЗМУ.....	20
2.1 Діяльність терористичних організацій: ІДІЛ, Талібан, Боко Харам, Аль-Шабааб.....	20
2.2. Міграційний рух: країни, які є джерелом мігрантів та приймаючі країни.....	29
2.3. Вплив тероризму на відношення до мігрантів.....	33
РОЗДІЛ 3. АНТИТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОНТРОЛЬ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА	36
3.1. Контроль міграції для боротьби з тероризмом.....	36
3.2. Антитерористична діяльність держав.....	39
3.3. Вплив covid-19 на міграцію та тероризм.....	41
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	48

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що кожного дня люди рятуються від конфліктів та стихійних лих, які змушують безліч осіб переміщуватися як всередині своїх країн так і ззовні. З кожним роком спостерігається збільшення обсягів міжнародних міграційних рухів та інтенсифікація міжнародного тероризму у сучасному світі. Згідно з офіційними урядовими даними, кількість міжнародних мігрантів на середину 2019 року становить 272 мільйона людей, включаючи біженців та шукачів притулку, що на 78% збільшилась за останні 20 років. У більшості випадків, міжнародні переміщення здійснюються внаслідок збройних конфліктів, населення вимушено покидає власні оселі у пошуках допомоги та підтримки.

На сьогодні нерідко бойові зіткнення відбуваються в результаті терористичних нападів. Хоч загальні світові показники тероризму вказують на суттєве зниження активності здійснення терактів та нападів, однак не всюди спостерігається послаблення, наприклад, в Афганістані станом на 2019 рік значно посилилась діяльність злочинних груп, з 2009 року спостерігається збільшення кількості смертей у 439% внаслідок тероризму. Також, значне розповсюдження джихадистських терористичних мереж за допомогою міграційних переміщень, що викликає негативне ставлення до мігрантів у приймаючих країнах. Терористи завдяки мігрантам можуть досягати поставлених цілей (вербування, розповсюдження власної ідеології по-всьому світу), тобто, мігранти для них – це допоміжний елемент у здійсненні злочинних операцій.

З іншої сторони, спостерігається залежність терористичних угруповань від міграції. Оскільки, обидва явища здатні впливати одне на одного, необхідно виявити як саме це відбувається, що, у свою чергу, допоможе міжнародному співтовариству ефективніше протидіяти глобальній загрозі.

Метою дипломної роботи є на основі широкої джерельної бази, з урахуванням новітніх досліджень науковців дослідити взаємообумовленість міграційних процесів і терористичної діяльності, специфіку їх поширення, та запропонувати методи боротьби з сучасними загрозами, які створюють ці явища.

Відповідно до поставленої мети в роботі було визначено і вирішено такі завдання:

- проаналізувати вплив тероризму на міграційні процеси;
- охарактеризувати поточний стан терористичної активності, розкрити основні тенденції тероризму;
- надати характеристику сучасним міграційним процесам та пріоритетних напрямків руку;
- дослідити мотиваційні фактори інтеграції мігрантів до терористичних угруповань;
- здійснити порівняльний аналіз найбільш постраждалих країн від тероризму та великої кількості переміщень;
- запропонувати рекомендації у протидії тероризму та вирішенні міграційних проблем.

Об'єктом дослідження є міжнародна міграція і міжнародний у сучасному світі.

Предметом дослідження є взаємообумовленість міграції та тероризму.

Стан наукової розробленості проблеми. Теоретичні та практичні засади міжнародного тероризму були опрацьовані у щорічному звіті Global Terrorism Index 2020 [19] та його вплив у світі. Теоретичні аспекти міграції розглядає у своїй праці О.Ровенчак [2].

Здійснювався моніторинг статистичної інформації про сучасний стан міжнародної міграції завдяки Global Report on Internal Displacement 2019-2020 [18],[17] та World Migration Report 2020 [38], а також моніторинг міжнародного тероризму Global Terrorism Index 2020 [19], звіти про терористичну діяльність, яку оприлюднює незалежна організація International Crisis Group [21], [22].

Різноманітні зв'язки між міграцією населення і тероризмом розглядається та досліджується у працях В. Канціра [1], В. Бове та Т. Бохмельта [6], [7], А. Дрехера, М.Гассебнера, П.Шауда [13], а також досить ґрунтовна робота А.Шмідта [30], де автор розкриває взаємозв'язок цих явищ у різних сферах.

Вплив сучасної пандемії коронавірусу на тероризм та міграції розглядались у роботі Дж.Коулмана [9], а також звіт MOM [23] та World Migration Report 2020 [38]. Стратегією та планом протидії масштабній загрозі займалось безліч організацій, зокрема НАТО [25], [26], [27], [28]. Розгляд наукової літератури показав, що зв'язки між тероризмом і міграцією викликають безліч дискусій, проте вони не є у головному полі досліджень вчених.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані в дипломній роботі висновки та рекомендації можуть бути використані у розробці стратегій протидії наявним загрозам з боку тероризму та міграційним переміщенням.

Отримані результати, які мають практичне значення, полягають у наступних положеннях:

- обґрунтовано взаємообумовленість тероризму та міграції;
- виявлено сучасні тенденції міграційних рухів та терористичної діяльності;
- сформульовано рекомендації щодо протидії наявним загрозам.

Апробація результатів дослідження.

Участь у двох наукових конференціях із представленням тез доповідей.

1. Livandovska V. International terrorism and attitudes towards migrants in the EU// Proceedings of 5 th International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers «Topical issues of humanities, technical and natural scienceS». Vinnytsia, 2021
2. Лівандовська В.В. Міграція і тероризм у сучасному світі// Матеріали 3-ї міжнародної наукової конференції для студентів та молодих вчених «Травневі студії 2021:Історія, міжнародні відносини, філософія». Вінниця, 2021

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи:

Дипломна робота складається з анотації, що коротко передає зміст дослідження. Після анотації йде зміст, де позначені всі структурні елементи роботи з найменуваннями та номерами початкових сторінок. Після нього вступ, в якому окреслені загальні параметри дослідження, а саме: актуальність теми, об'єкт та предмет дослідження, мету та завдання бакалаврської роботи, теоретичне та практичне значення одержаних результатів та апробація результатів дослідження.

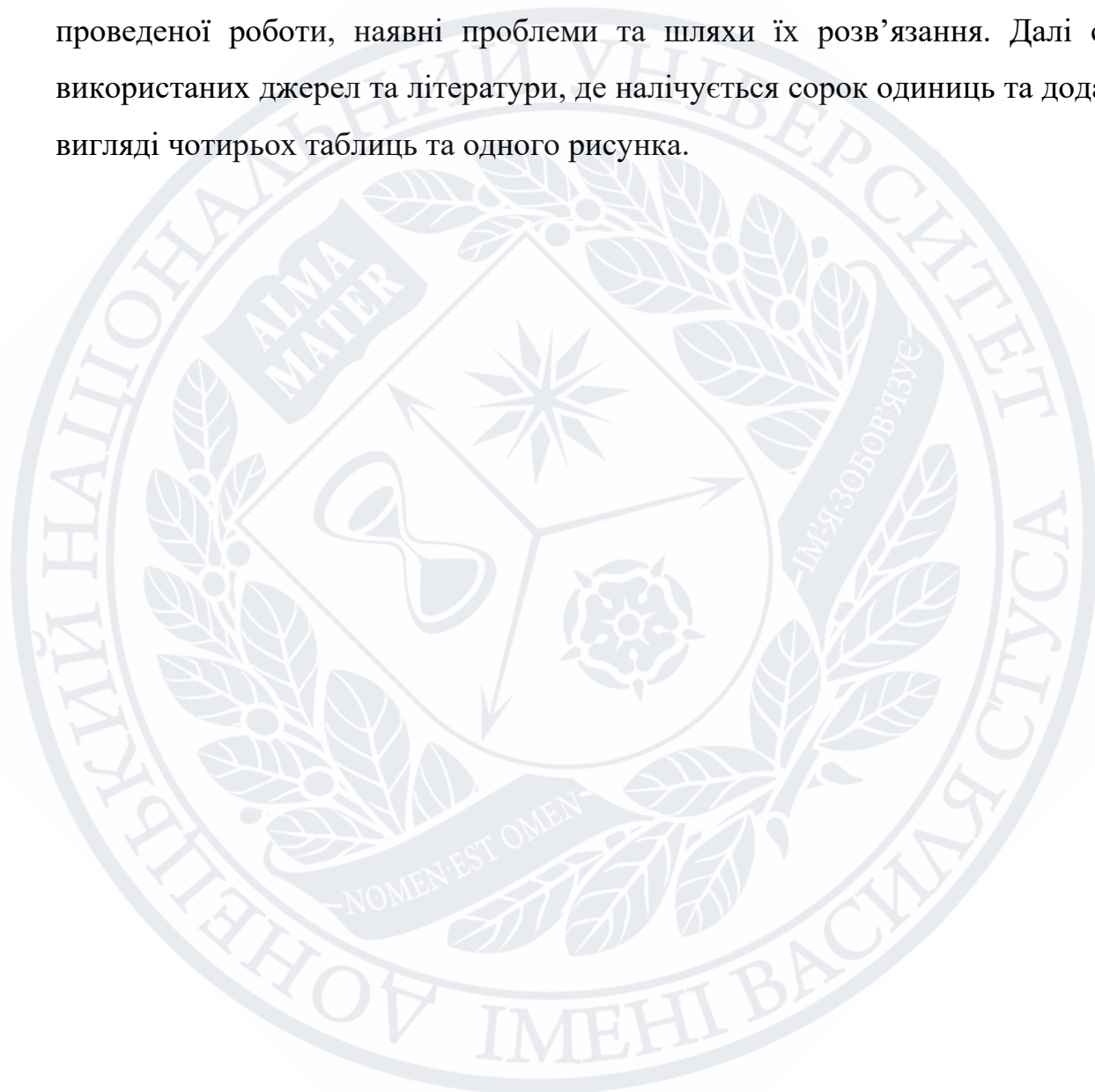
Змістовна частина складається з трьох розділів, які, в свою чергу, поділяються на підрозділи. У першому розділі бакалаврської роботи розглядаємо спільні корені міграції та тероризму, причино-наслідковий зв'язок інтеграції мігрантів до терористичних угруповань та контртерористичні операції як також можливу причину примусової міграції.

У *другому розділі* проводиться аналіз сучасного стану міжнародного тероризму та міграції та виявлення тенденцій розвитку двох явищ, а саме:

аналіз діяльності сучасних найвпливовіших терористичних організацій та міграційний рух. У *третьому розділі* йдеться про способи протидії тероризму і загрозам спричиненими міграціями населення, та надання рекомендацій задля поліпшення ситуації.

Після всіх розділів йдуть висновки, в яких підбиваються результати проведеної роботи, наявні проблеми та шляхи їх розв'язання. Далі список використаних джерел та літератури, де налічується сорок одиниць та додатки, у вигляді чотирьох таблиць та одного рисунка.

РОЗДІЛ 1. ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ТЕРОРИЗМОМ ТА МІГРАЦІЄЮ

1.1. Спільні корені тероризму та міграції

Звертаючись до історії зародження ісламу сама міграція мала неабияке значення для становлення релігії, оскільки тільки завдяки переміщенням можна було розповсюдити віру якнайбільше. Тому, після проголошення 29 червня 2014 року Халіфату лідером терористичної організації Ісламська держава, Абу Бакр аль-Багдаді нагадав мусульманам, про те що Пророк Магомет мігрував з Мекки в Медину слідуючи своїй вірі. Цей шлях був названий хіджра, що означає «міграція». Таке переселення мало благородну мету – побудову нової держави та поширення віри в єдиного Бога Аллаха. Новий халіф, спираючись на приклад Пророка, стверджував, що священним боргом кожного мусульманина є допомога у будівництві Ісламської держави шляхом міграції в Халіфат. Заклик Абу Бакр аль-Багдаді був почутий, тисячі іноземних бойовиків, в тому числі, і жінок-прихильниць Халіфату мігрувати до Сирії та Іраку [30].

Тільки з 2012 року в Сирію прибуло близько 30 000 іноземних бойовиків з більш ніж зі 100 країн. Значна частина мігруючих з Європи до Халіфату, раніше були судимі, проте все одно не кожен мігрант брав участь у тероризмі. Однак більше шести тисяч молодих чоловіків і жінок переселились з Європи до Сирії та Іраку, щоб приєднатися до організацій, які були названі «терористичними». Близько одної шостої із 6000 чоловіків та жінок, які мігрували із західних країн до Сирії повернулися назад. Мігранти-хіджри, які залишились у Халіфаті перетворились на терористів та добровільно примкнули до джихадистських організацій, які займались терористичною діяльністю. Деякі мігранти, які повертались назад до Європи, керувались більшими мотивами ніж просто не віра в ідеї халіфа, а з метою здійснення нападів в європейських країнах, поширення їх ідей на континенті. Про що йдеться в одному із стратегічних документів, які вдалося добути від Ісламської держави, де чітко говорились, що необхідно використовувати потоки біженців задля проникнення

терористів у Європу. Проте існує чимало тих біженців, які не бажають приєднуватись до Ісламської держави, та справді потребують притулку, лідери організації розглядають їх як «невірних». [32]

Також, взаємодію міграції та тероризму можна спостерігати по мірі їх розповсюдження. Виникає чимало суперечок між дослідниками, політиками та громадськістю чи пов'язані між собою два явища – міграція і тероризм. Розглянемо яким чином вони можуть бути пов'язані і як впливають одне на одного.

Міграційні переміщення можуть мати прямий вплив на тероризм. По-перше, вони можуть посприяти тому, щоб терористичні операції були менш затратними. Наприклад, використання міграційних маршрутів задля проникнення бойовиків-терористів закордон, це значно заощадить ресурси на транспортування та забезпечить прикриття. Також, іноземні терористичні угруповання можуть покладатися на міграційні спільноти, які існують в країні призначення – діаспори. Умовно їх можна вважати своєрідними мережами зв'язку, які створені задля соціальної підтримки меншин. Терористичні угруповання можуть бути пов'язані з такими спільнотами, наприклад, через спільну релігію або етнічну приналежність, що забезпечить їх фінансовою підтримкою, інформаційними даними, притулком, а також, потенційними новобранцями. Що у свою чергу, допомагає значно знизити витрати терористів та збільшити шанси на успішну операцію. По-друге, нерідко, саме такі спільноти піддаються дискримінаційним настроям з боку приймаючого суспільства, наприклад через релігійні розбіжності або нерівність в рамках трудового сектору. Внаслідок відсутності альтернативних варіантів, вирішення проблем дискримінації мирним шляхом, тероризм може розглядатись, пригнобленими людьми, як один із кращих варіантів, особливо через жагу помсти. Таким чином, якщо діаспори розширюються завдяки міграціям, вони також збільшують ризик посилення невдоволення внаслідок дискримінації, що і є живленням для терористів [12].

Вчені постійно проводять дослідження впливу міграційних рухів на тероризм до країн реципієнтів. Наприклад, вчені Бохмат і Бове вивчали це явище на прикладі 145 країн з 1970 до 2000 року включно, та роблять висновок, що ріст міграційних переміщень сприяє зменшенню терористичних атак. А от, теорія Дреер, Гассебнера і Шаудта, яка вивчала переміщення з 183 країн походження до країн-членів ОЕСР, прямо пропорційна попередній – через збільшення кількості мігрантів зростає рівень тероризму в країні. Проте існує третя альтернативна думка, яка базувалась на вивченні двосторонньої міграції понад 170 країн з 1995 до 2015 рік вказує на відсутність прямих доказів причетності міграції до посилення терористичної активності [12].

В рамках другого дослідження вчені прийшли до висновку, що міграційні потоки позитивно впливають на тероризм через ефект масштабу. Згідно літератури по дефініціям тероризму випливає, що найбільше страждають від терористичних атак густозаселені території, де є можливість як вербувати нових людей до групи, так і більший вибір потенційних жертв. Проте, дослідження не вказує на те, що саме мігранти спричиняють зріст тероризму, його так само може провокувати приріст внутрішнього населення [12].

Також, склад міграційного потоку може мати значення для взаємодії міграції та тероризму. Річ не у гендері, міграція висококваліфікованих спеціалістів знижує рівень активності тероризму. Це пояснюється тим, що більш освідченні мігранти краще інтегруються в приймаюче суспільство, легше знайти роботу та майже не відчувають дискримінаційних настроїв, тому в них менше підстав звернення до тероризму через наявність вибору інших альтернатив [6], [12].

Окрім цього, походження мігрантів також може мати значення. Наприклад, міграція з країн з мусульманською більшістю не грає ролі в активізації тероризму, проте якщо річ заходить про тих, хто переміщується з конфліктних територій, картина дещо змінюється. У такому випадку такі мігранти можуть слугувати засобом розповсюдження тероризму. Адже,

переселенці зі схильних до тероризму країн можуть бути своєрідним містком для розповсюдження терористичних мереж, прихильність до однієї релігії, ментальності спонукає співпрацювати з ними. Проте, це все залежить від самої людини, і зовсім не обов'язок кожен, хто мігрував з зони інтенсивного конфлікту бути мати зв'язок з тероризмом в країнах реципієнтах [12].

На зв'язок міграції і тероризму можуть також вплинути умови в приймаючій країні, і в залежності від них буде або позитивна динаміка, або негативна. До прикладу, знизити ризик тероризму допоможуть належні умови інтеграції, схожі ідентичності, цінності та культурна близькість.

Тому, зв'язок між тероризмом і міграцією для терористів є, адже за допомогою переміщень вони можуть досягати своїх цілей, а саме залучення якомога більше людей до своїх лав та розповсюдження власної ідеології по всьому світу. Тобто, мігранти для терористів – це допоміжний елемент у здійсненні своїх операцій. Терористи для мігрантів, у свою чергу, можуть слугувати альтернативою у безнадійних ситуаціях.

1.2. Причини інтеграції мігрантів до тероризму

Правозахисні організації попереджують нас, що не потрібно асоціювати всіх мігрантів з терористами, оскільки в більшості випадків, вони самі є їх жертвами. Проте наша реальність не настільки проста. Мігранти також можуть добровільно примкнути до терористів, добровільно стати їх «сировиною» для вчинення злочинів в обмін на притулок та інші блага необхідні для виживання.

Зазвичай, більшість причин інтеграції мігрантів до тероризму носять негативний характер, втеча з домівки, злидні, нелегальні переміщення, не прийняття іншими країнами в якості біженця, все це спонукає покинутого та зрадженого всіма мігранта шукати підтримки у терористичних групах, які можуть надати притулок та необхідні блага для життя, звичайно, в обмін на

«співпрацю». Подібне приєднання до терористів можна назвати вимушено добровільне.

Велику роль у перетворенні звичайного мігранта на терориста може вплинути приймаюча країна. Якщо мігранти або їх діти недостатньо інтегровані у суспільство та відчують на собі прояви дискримінації, неприйняття їх іншими, у них розвивається невдоволення. В деяких випадках, це невдоволення може перерости у гнів, що буде їх спонукати обернутися проти приймаючого суспільства. Це пояснює той факт, що багато іноземних терористів в Європі були дітьми іммігрантів. Проте, ні в якому разі не можна стверджувати, що всі біженці які прибувають до Західної Європи радикалізуються і примкнуть до терористів. Однак, побоювання приймаючих країн щодо того, що нелегальні мігранти можуть бути завербовані терористичними організаціями цілком виправдана. Невдоволення щодо неприйняття цих мігрантів до країни, може перерости у пряму агресію та спонукати приймати участь у політичному насиллі [30].

Проте, як показує статистика, більшість переселенців взагалі не мають нічого спільного з терористами. Наприклад, з 2001 по 2016 рік Сполучені Штати Америки прийняли понад 800 тисяч біженців. Згідно зі звітом Державного департаменту та Інституту міграційної політики лише 5 із 800 тис. переселенців, були заарештовані за терористичну діяльність. Аналогічна ситуація у Європі. У 2015 році до Німеччини прибуло 600 тисяч сирійців та іракців, із них 17 підозрювались у тероризмі. Тому, міжнародні терористи часто можуть бути мігрантами. В свою чергу, мігранти, їх діти інколи можуть перетворитися у терористів, особливо без належної підтримки від приймаючої країни [34].

Нерідко трапляються випадки примусової інтеграції мігрантів до терористичної діяльності, наприклад, як з економічними мігрантами, які виїхали на заробітки. Злочинні угруповання знайшли ще один спосіб як поповнити свої ряди «молодими» бійцями. В Лівії Ісламська держава мала

велику кількість ворогів та досить обмежену робочу силу – від 4500 до 6000 чоловік. Економічні мігранти стали оптимальним джерелом робочої сили. ІД в Лівії почала викрадати трудових мігрантів із Судану, Західної Африки, Еритреї. Викрадених у Бенгазі нігерійських, ганських та суданських мігрантів перевозили до табору, що знаходився у пустелі, та заставляли читати Коран. Всі ті, хто не зміг прочитати Коран вважалися християнами, тому їм демонстративно відрубали голови на очах у інших. Після цього всіх викрадених мусульман відправляли до тренувального табору, де їх кілька тижнів готували до майбутніх атак. Одному нігерійському полоненому вдалося вибратись і розповісти про ті жахіття, які вчиняли над ними ІД [40].

Також, як відомо, в приймаючих країнах існують табори для біженців та шукачів притулку, вони зазвичай розташовані в окремих районах, подалі від центру міста. В таких притулках також можуть легально проживати політичні мігранти (особи, яких вигнали з власної країни), де вони формують діаспори. До них можуть долучитися інші мігранти, наприклад, у якості членів їх родини, або через шлюби за домовленістю, або у якості студентів. Нерідко буває, переселяючись мігранти не забувають про своє минуле, про свої конфлікти, і тому можуть їх переносити до приймаючої країни. Наприклад, багато індійців і пакистанців перенесли ворожнечу між своїми країнами до Сполученого Королівства. В минулому два народи були задіяні у масштабній різні (двох мільйонів людей), після того як Великобританія покинула Індію 1947/48 р. та організувала розподіл. Навіть сьогодні спостерігається ворожнеча між цими двома народами. Також діаспори відіграють значну роль у розпалюванні конфліктів всередині приймаючої країни, інколи біженці намагаються вирішити свої проблеми вдома, за допомогою третьої сторони, звертаючись до уряду приймаючої країни, політичних партій або секторів громадського суспільства (наприклад, кубинське лобі проти Кастро у Флориді). В діаспорах також можна знайти молодих студентів, прибувших зі своєї батьківщини, які активно займаються політикою. Вони могли радикалізуватися в результаті відвідування

салафітських мечетей або після розмов з афганськими ветеранами. Так було з гамбурзьким угрупованням, яке сформулювало ядро атакуючої групи Аль-Каїди 11 вересня 2001 року. Однак, в європейських діаспорах мечеть Аль-Кудс у місті Гамбурзі була не єдиним центром терористичних змов. Велику кількість новоспечених джихадистів підготували в самому Лондоні, в результаті чого його охрестили «Лондоністаном» (в оригіналі «Londonistan», де суфікс -stan означає «земля»). В Лондоні наскільки багато стало мусульман, що він ніби став центром джихадистської субкультури. Мусульманські проповідники та агітатори-вербувальники, діяли у якості лідерів подібних груп, самі прибули з Афганістану, Пакистану, Боснії чи інших містах конфліктів, перебуваючи там в самому епіцентрі. Також вони виступали у якості релігійних наставників для іноземних збройних груп. Британська столиця стала не тільки містом, де перебуває велика кількість мусульман, а й перевалочним пунктом для новобранців, які прямують в тренувальні табори в Афганістані. «Лондоністан» став жаргонним терміном, яким позначають тенденцію британського керівництва закривати очі на екстремізм та надавати притулок терористам. Однак, не тільки Лондон став джерелом розповсюдження джихадистських мереж за їх етнічними межами, вони також виникли по всій Великобританії та у Європі. Такі мережі з часом лише розросталися та ставали більшими і впливовішими, наприклад Моленбек-Сен-Жан, район Брюсселя [30].

Зазвичай, перше покоління мусульманських мігрантів були аполітичні та консервативні, в свою чергу їх діти – часто не могли інтегруватись в суспільство приймаючої країни. Тому, багато з них радикалізувались і стали ідентифікувати себе з джихадистами з Афганістану, Іраку, Сирії, Чечні та Сомалі. Після терактів 11 вересня, деякі з них приєдналися до войовничого ісламу, особливо після необґрунтованого вторгнення до Іраку 2003 року, що переконало багатьох у нападі на їх релігію, та у необхідності захищати її як вдома так і закордоном. Арабська весна 2011 року дала зрозуміти прихильникам джихаду, що зміни шляхом демократії неможливі, після

жорстоко подавлених протестів в Єгипті, Сирії та інших арабських країнах. Спровокувавши іноземних бойовиків ісламістів рушити до Сирії, а проголошення нового Халіфату у 2014 році стрімко збільшило кількість мігрантів, які прибули із західних діаспор. Всіх прибулих до Сирії поєднувала одна ідеологія – Іслам, який зазнав нападу, і вони мають священний обов'язок захистити його. Тому виникла широкомасштабна міграція молодих мусульман в Сирію з іноземними бойовиками з більш ніж 100 країн. Коли їх прибуття до Сирії та Іраку загостило бойові дії, все більше людей почали рухатися в протилежному напрямку, мігруючи назад в Європу, щоб уникнути тероризму і воєн [30].

Тому, як можемо бачити, інтеграція мігрантів до терористів може бути як добровільна так і примусова. Причин залучення іммігрантів до злочинних груп може бути безліч, від звернення до ісламу до покращення свого матеріального становища та пошуку допомоги. Також, діаспори, зіграли чималу роль у колообігу мігрантів та терористів, що у свою чергу, негативно позначилось у приймаючих країнах. По-перше, надмірне скупчення таких іноземних спільнот провокує безліч конфліктних ситуацій у суспільстві, якщо вони не можуть інтегруватись у нього. По-друге, не інтегрованість у приймаюче суспільство, провокує іммігрантів радикалізуватися і звернутися до своїх коренів, як наприклад, мусульманська частина мігрантів. По-третє, діаспори можуть бути джерелами старих конфліктів, які перенесли з собою з батьківщини. Все це спричиняє великі економічні збитки приймаючим країнам, підвищення рівня злочинності, підвищення рівня ксенофобії до мігрантів серед корінних жителів, а також тенденцію «замкнутості» колись відкритого суспільства.

1.3. Контртерористичні операції як причина примусової міграції

Однією із стратегій тероризму є провокації. Головна мета такої стратегії – надмірна реакція держави, яка вибрана як ціль організації. Якщо уряду країни

бракує інформації про осіб, які здійснювали теракти, їх місцезнаходження, більш ймовірно те, що правоохоронні органи можуть застосувати жорсткі підходи збору даних, які можуть зачепити населення, яке може бути пов'язане з тероризмом. На думку терористів, саме репресії з боку держави, відкриють очі людям і покажуть, що уряд є «злим». Саме це може схилити репресованих до звернення до терористів у пошуках підтримки та допомоги, що дасть другим – нових бійців для майбутніх атак. Подібна ситуація може загрожувати десяткам тисяч жителів, примусово створює сотні тисяч біженців. Після терористичної атаки на Сполучені Штати Америки 11 вересня 2001 року уряд країни розгорнув активні контртерористичні операції в Афганістані, що призвело, окрім виселення з Пакистану 300 членів Аль-Каїди, до переселення тисячі інших людей. В свою чергу, терористична організація, завчасно була попереджена про напади, ймовірно, витік інформації відбувся через когось з прихильників джихадистів у пакистанській армії, тому більшість членів Аль-Каїди встигли перебратися в надійне сховище спокійно дочекавшись кінця. Натомість від цієї операції найбільше постраждало мирне населення, понад один мільйон людей вимушений покидати свої домівки. Загалом, згідно статистики втручання США в Ірак у 2003 році, коли Саддама Хусейна звинуватили у співпраці з Аль-Каїдою та у володінні ЗМЗ, призвело до загибелі від 137 000 до 165 000 цивільного населення та внутрішньо переміщених 13000000 осіб, тоді як понад 1400000 стали біженцями.

Антитерористична операції Росії у Сирії загострилась у 2015 році, та набула повномасштабної інтервенції російських військ у країну. В результаті, численні жертви мирного населення та сотні тисяч шукачів притулку. Коли в лютому 2016 року військово-повітряні сили РФ посилили бомбардування Алеппо, понад 15 тисяч сирійців втекли від бойових дій на північ. Багато утікачів досягнули прикордонного переходу Баб-аль-Салам до Туреччини, де прохід далі був заборонений. В результаті чого, утворились табори для сирійських біженців в Лівані, Туреччині, Йорданії, де вони жили за порогом

бідності. У 2015 році УВКПЛ ООН знизив допомогу таборам, що зробило ситуація взагалі безнадійною. Після втрати надії на повернення додому, повалення російською армією Асада та подальше скорочення допомоги ООН таборам біженців спонукало знедолених до міграції у Європу, особливо до Німеччини, оскільки у вересні 2015 року Ангела Меркель заявила, що країна готова надати їм притулок [30].

Тому, жорсткі антитерористичні дії країн не є виправданням масштабів тих збитків і жертв, які вони нанесли у боротьбі з тероризмом. Навіть сьогодні інші країни розплачуються за помилки минулого, надаючи допомогу афганським, сирійським біженцям та іншим утікачам від збройних конфліктів спричинених жорсткій протидії загрози.

1.4. Наслідки ксенофобії у приймаючій країні

Як тільки велика кількість біженців та шукачів притулку прибувають до країни призначення, вони можуть зіштовхнутись з місцевим ксенофобським опором. Існує два варіанти розвитку подій: з одного боку гноблення трудових мігрантів та шукачів притулку, а з іншого прийняття їх лібералами та соціал-демократами. У Європі ксенофобія проти трудових мігрантів та шукачів притулку може виражатись у формі підпалів притулків коктейлями Молотова. Напади за допомогою вогняних бомб, ножів, сокир, залізних прутів мали місце у Франції, Великобританії, Німеччині, Польщі, Іспанії, Нідерландах, Латвії, Греції, Македонії, Фінляндії, Австралії та Болгарії. У 2015 році Швеція прийняла 160 тисяч шукачів притулку (35 тисяч неповнолітніх без супроводу), серед них близько 50 зареєстрованих нападів з боку невдоволених місцевих жителів. За 2015 рік німецькі органи влади оприлюднили понад 900 випадків ксенофобії, із них поранених – 700 людей. У публічному дискурсі термін «тероризм» часто використовується для нападів ісламістських джихадистів. Проте вищенаведені приклади атак з боку місцевих також можна назвати

тероризмом. Робін Шредер порівняв елементи тероризму з характеристиками з деяких нападів на притулки для біженців, за 2015 рік – понад 200 підпалів лише у Німеччині. Дослідник дійшов до висновку, що порівнюючи напади на табори біженців, підпали притулків з тероризмом можна виділити спільні риси: спрямованість – політична, вибір жертв – випадковий, мета – передача ксенофобних повідомлень у маси та знайти однодумців. Послання спрямовані як загроза соціальній групі біженців від ворожого до них населення, яке звертається, насамперед, до осіб, що приймають політичні рішення і як заклик до тих, хто розділяє з ними ці погляди. Про збільшення активності ксенофобів свідчить зростання кількості підпалів у центрах, де проживають біженці. Тому, на основі викладеного ці напади з соціально-наукової точки зору можна назвати терористичною діяльністю.

Іноді деякі праві групи вчиняють напади не тільки на біженців, а й на тих, хто підтримує їх, допомагає влаштуватись та надає притулок, як правило це ліберали та соціал-демократи. Яскравим прикладом є атака Андерса Берінга Брейвіка 22 липня 2011 року, коли внаслідок його дій вибухнуло авто та в результаті загинуло 8 людей в місті Осло, після цього інциденту правий зловмисник рушив на острів Утоя, де з рушниці розстріляв 69 молодих людей з Ліги робітничої молоді, ще 66 зазнали поранення. Головною метою його злочину було звільнення Норвегії та Західної Європи від захоплення мусульманами.

Тому, дуже важливо уряду приймаючої країни надавати належну підтримку та допомогу біженцям, шукачам притулку та мігрантам. Збільшення рівня інтеграції іноземців до приймаючого суспільства не тільки поліпшить шлях мігранту, а й зменшить рівень злочинності в країні.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПОШИРЕННЯ І ПРОЯВИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ТЕРОРИЗМУ

2.1 Діяльність терористичних організацій: ІДІЛ, Талібан, Боко Харам, Аль-Шабааб

Загалом, за останні шість років сплеск тероризму поступово зменшується по всьому світу, починаючи з 2014 року, рівень смертності від терористичних атак знизився на 59%. Цей показник найбільше всього знизився у Сирії та Іраку, а також суттєво коливається у Нігерії. Також, на зменшення терористичної активності у світі вплинуло: завершення громадянської війни у Сирії, значне послаблення донині впливової терористичної організації – ІДІЛ та звичайно, покращена координація спільних міжнародних зусиль у боротьбі з тероризмом. Хоч, на сьогодні рівень тероризму знизився у більшості країн, однак не всюди спостерігається його послаблення, наприклад, в Афганістані станом на 2019 рік значно посилилась діяльність злочинних груп, нараховується що з 2009 року кількість смертей збільшилось у 439% внаслідок тероризму.

Згідно зі статистичних даних, які надає Global Terrorism Index станом на 2019-2020 роки відповідальними за найбільшу кількість смертей від тероризму є ІДІЛ, Талібан, Боко Харам та Аль-Шабааб. Ці чотири терористичні угруповання відповідальні за 7,578 смертей, що становить 55% всіх смертей у 2019 році. У минулому році три з цих організацій були найсмертоноснішими, а у цьому році найсильніше активізувався Аль-Шабааб. Взагалі складно визначити, які з терористичних організацій найактивніші і найбільш небезпечні серед усіх, тому що у багатьох існують регіональні філіали, також вони можуть працювати разом, або частково під одним і тим самим керівництвом. Наприклад, незважаючи на тісну співпрацю між ІДІЛ та Ісламською державою вони розділяють території своєї активності, перша тільки відноситься тільки до

частини території якими займається Ісламська держава – Ірак та Левант, не зачіпаючи Хорасан та Синайську провінцію. Так само як Аль-Шабааб тісно співпрацює з Аль-Каїдою, проте вона не є її філією, а повноцінною самостійною організацією. Боко Харам в 2019 році також збільшила свою активність, яка діє в Камеруні, Нігерії, Нігере та Чаді, порівнюючи з минулим роком [19].

Талібан з'явився в Афганістані в 1994 році як реакційна група, яка об'єднала моджахедів і пуштунські племена, які раніше воювали проти радянського вторгнення у 1979 році. Вже у 1996 році новостворена організація взяла під свій контроль Афганістан. Група проголосила країну ісламським еміратом, і висунула її лідера на посаду глави держави. Талібан керував Афганістаном до 2001 року, доки після вторгнення Організації Північноатлантичного договору (НАТО) скинула режим, який, як вважалося, переховував Аль-Каїду. Після повалення режиму таліби перебралися через кордон до Пакистану і з тих пір очолили заколот проти уряду Афганістану і Міжнародних сил сприяння безпеці, яке очолює США. У 2019 році між США та Талібан велись активні мирні переговори протягом усього року, а вже у 2020 році було підписано згоду, в якій було викладено план відведення американських військ з Афганістану і обмін полоненими. За указом нового господаря Білого дому війська з Афганістану почали виводитись з 1 травня 2021 року та остаточно завершиться 11 вересня [3]. Загалом, у 2019 році сумарна кількість атак талібів збільшилась на 5 %, а це 1,025 нападів. У січні організація здійснила найжорстокішу серед усіх інших атак за весь рік, коли терорист-смертник і бойовики здійснили напад на базу Національного управління безпеки (НСБ) в Афганістані. В результаті загинуло понад 129 осіб і 54 отримали поранення. Основними цілями талібів була поліція та військовослужбовці та державні діячі, на долю яких припадає більше половини смертей та нападів здійснених організацією за 2019 рік. Група завжди орієнтувалась більше на державні сили як спосіб підриву державної

стабільності. Характерною рисою їх терористичних дій є бомбардування та збройні напади [19].

У 2002 році сформувалось угруповання Боко Харам у Нігерії, офіційно відоме як Джамаат Ахліс Сунна Ліддааваті валь-Джихад, яке згодом поширило свій вплив на Чад та Камерун. У 2019 році зафіксовано сплеск активності організації та прийнято її вважати найсмертоноснішою на теренах Західної Африки. У 2011 році в результаті повстанського руху салафітів-джихадистів загинуло 37, 500 людей із них 19 000 через терористичну діяльність, де найбільше постраждала Нігерія. У 2016 році внутрішня напруженість призвела до формування декількох окремих угруповань від Боко Харам. Найбільше з них – це Ісламська держава Західно-Африканської провінції, яка взяла на себе відповідальність за низку жорстоких нападів на мирних жителів і військовослужбовців в 2019 році. Станом на 2019 рік Боко Харам приписують 1068 атак, більшість із них відбулись у Нігерії – 69%, а інші припадають на Камерун – 20%, Чад – 4% і Нігер – 7%. У порівнянні з минулими роками діяльність організації змістилась з Нігерії на Камерун (напади збільшились втричі у 2019р.) та Нігер (збільшення смертності від терористичних актів на 176%), що говорить про розширення зони охопту цією організацією [19].

Основні контртерористичні заходи проти Боко Харам здійснюють Багатонаціональні об'єднані оперативні групи, які діють спільно з нігерійськими збройними силами, які намагаються відновити владу на підконтрольних територіях. Раніше найдієвішою тактикою організації вважалося використання терористів-смертників, яких вони вербували або насильно долучали, особливо жінок та дітей, що складала 46% від всіх атак у 2017 році. Станом на 2019 рік ця тактика складає 7%, нині більш розповсюдженими стали збройні напади – 40% та захоплення полонених, що склали 36% від усіх нападів. Також організація активізувала зусилля щодо вербування дітей для розвідки, що допоможуть відновити вплив в Чад.

Ісламська держава Ірак і Левант (ІДІЛ) виникла в Іраку в 2000-х роках з місцевих бойовиків, попередником якої була Ісламська держава в Іраку сформована колишніми членами Аль-Каїди. ІДІЛ активізувався у 2014 році після проголошення Абу Бакр аль-Багдади ісламського халіфату в Іраку та Сирії. Наразі ІДІЛ зосереджена на боротьбі з американськими та сирійськими силами в Іраку та Сирії. Не дивлячись на те, що США вдалось повернути території на сході Сирії та вбити лідера угруповання [28], ІДІЛ продовжує проводити атаки через «сплячі осередки» в Іраку і Сирії, а також у всьому світі через мережу пов'язаних з ними груп.

Також станом на 2019 рік відбувається спад терористичної активності організації – всього 942 смертей, що на 40% менше, ніж у попередньому році. Незважаючи на занепад, ІДІЛ взяла на себе відповідальність за напади в семи країнах у 2019 році, підкресливши широту своїх операцій. Сюди входила найсмертоносна атака року на Шрі-Ланці, коли вісім терактів-смертників вчинили скоординовані атаки на готелі та церкви. В результаті терактів загинуло 266 людей, постраждали щонайменше 500 людей. Також у ІДІЛ зростає кількість осіб, груп, які готові підтримувати її, напади, пов'язані з організацією, сталися в 27 країнах. Тактика ІДІЛ це вибухи (загинуло 687 осіб) – 50%, та збройні напади (загинуло 114 осіб) – 21%, напади терористів-смертників – 13% станом на 2019 рік [19].

Аль-Шабааб – воєнізована терористична організація виникла у 2006 року внаслідок битви за столицю Сомалі, Східна Африка. Як підрозділ «Аль-Каїди», що базується в Сомалі і Кенії, переслідує ісламістські прагнення до державності в Сомалі. За оцінками, в 2019 році у Аль-Шабааб зафіксовано від 7000 до 9000 бойовиків. Контртерористичні заходи проти організації здійснюють миротворчі сили Африканського союзу за підтримки США та ООН. Загальна кількість терористичних актів скоротилося на 40 нападів з 2018 по 2019 рік. Могадішо довгий час був епіцентром терористичної діяльності «Аль-Шабааб», і в 2019 році більше половини атак в столиці Сомалі, в

результаті чого загинуло 280 осіб. Також, у 2019 році група активізувала свою терористичну діяльність в Кенії (Найробі, Гарісса, Ваджир, Ламу, Мандера), що збільшилась на 83% у порівнянні з іншими роками. У якості основних тактик угруповання використовує вибухи та збройні напади, найчастіше напади націлені на мирних жителів та держслужбовців [19].

Global terrorist index, виділив 10 країн, які найбільше постраждали від тероризму протягом 2019 року. На таблиці 2.1 видно рейтинг тероризму в цих країнах з 2002 по 2019 роки.

Таблиця 2.1. Рейтинг терористичної активності 2002-2019 рр.

Країна	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Афганістан	16	13	11	4	3	3	3	3
Ірак	29	7	1	1	1	1	1	1
Нігерія	35	25	26	32	12	13	17	11
Сирія	107	105	55	63	49	57	39	46
Сомалі	43	38	42	36	30	9	6	6
Ємен	44	31	39	39	36	30	22	20
Пакистан	12	10	6	6	5	2	2	2
Індія	2	2	3	2	2	4	4	4
ДР Конго	25	20	24	25	25	20	12	5
Філіппіни	13	8	10	12	14	12	8	9

Країна	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Афгані- стан	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1
Ірак	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Нігерія	11	6	4	4	2	3	3	3	3	3

Сирія	56	14	6	5	5	5	4	4	4	4
Сомалі	6	5	7	7	6	7	7	6	6	5
Ємен	10	9	8	8	8	6	6	7	7	6
Паки- стан	2	2	2	3	4	4	5	5	5	7
Індія	4	4	5	6	7	8	8	8	8	8
ДР Конго	8	11	13	17	18	17	13	11	10	9
Філіп- піни	9	10	11	9	10	11	12	10	9	10

Ресурс: Global Terrorist Index 2020

Як ми можемо спостерігати, Афганістан мав найбільший вплив від тероризму другий рік поспіль. Незважаючи на зниження рівня смертності від терористів з 2018 по 2019 рік, Афганістан другий рік поспіль залишається країною, яка найбільше постраждала від їх діяльності. На країну припадає 41% смертей в результаті тероризму в усьому світі, при цьому на частку Талібану припадає 87% цих вбивств. Протягом 2019 року смертність від тероризму знизилася на 22%, до 5725 чоловік. Однак, це явище набуло значного поширення в Афганістані: терористичні акти були зареєстровані у всіх 34 провінціях Афганістану, а смертельні випадки зареєстровані у всіх провінціях (найбільше в провінції Кундуз), крім Панджшері. У 2019 році таліби як і раніше приділяли увагу поліцейським і військовим, зафіксувавши 508 нападів і понад 2900 загиблих. З травня вступили в силу мирні домовленості стосовно виводу військ США, яке за наказом Джо Байдена затягнулось на 5 місяців, ніж було попередньо узгоджено [19].

В Іраку вже кілька років підряд спостерігається низхідна тенденція смертності від тероризму. Показники смертності змінились від 1054 у 2018 р.

до 564 у 2019 р., що на 46% менше, також вдвічі скоротилось кількість нападів з 1131 в 2018 до 495 в 2019 році. У терористичної діяльності в Іраку як і раніше домінує ІДІЛ, на частку цієї групи припадало 66% усіх смертей в 2019 році. Однак кількість смертей, пов'язаних з тероризмом, приписуваних ІДІЛ, значно знизилася з моменту їх піку в 2016 році. Організація несе відповідальність за 374 смертельних випадки в 2019 році, що на 53% менше, ніж в попередньому році. Зменшення числа терористичних актів може бути пов'язане з успішними антитерористичними заходами і зменшенням числа бойовиків. У жовтні 2019 року США провели військову операцію, яка призвела до загибелі тодішнього лідера угруповання [47]. Однак, ІДІЛ залишається серйозною загрозою. В Іраку група продовжує діяти в сільських районах і намагається відновити підтримку серед населення в провінціях Ніневія, Кіркук, Діяла, Саладін і Анбар [19].

Нігерія посідає третє місце у рейтингу GTI, де сумарна кількість смертей від тероризму зменшилась до 1245 в 2019 році, що на 39% менше, ніж у попередньому. Кількість атак знизилась на 27% через зменшення діяльності насильницької групи екстремістів Фулані. Незважаючи на загальний спад тероризму, Боко Харам, найсмертоносна терористична група Нігерії, активно займалася тероризмом, спрямованого головним чином проти цивільного населення. Число смертей і інцидентів, пов'язаних з тероризмом, приписуваних «Боко Харам» в Нігерії, збільшилася на 25% і 30% відповідно в порівнянні з попереднім роком. У тактиці переважають напади на військові об'єкти.

Дві основні фракції Боко Харам, Ісламська держава західноафриканських провінцій і прихильники Абубакара Шекау, беруть участь в повстанській кампанії проти уряду Нігерії. Насильство двох основних угруповань завдало великої шкоди цивільному населенню, особливо на північному сході Нігерії. Постійні напади призвели до внутрішнього переміщення понад два мільйони чоловік і змусили ще 240 000 нігерійських біженців бігти в сусідні країни [19].

У 2019 році в Сирії рівень активності терористичної діяльності та смертність від неї виросла на 36 відсотків. Така тенденція, в першу чергу, пов'язана з діяльністю найнебезпечніших угруповань, таких як: ІДІЛ, Робітничої партії Курдистану (РПК) та Хайят Тахрір аш-Шам (ХТШ). В загальних підрахунках саме на ці три групи припадало найбільша кількість смертей від тероризму – 74 відсотка за 2019 рік. Останнє угруповання було створене з філіала Аль-Каїда, Аль-Нусра, яке існувало у Сирії. Пізніше воно змінило свою назву на Джабхат Фатех аш-Шам, а вже у 2017 році об'єдналась з чотирма іншими повстанськими групами і вже тоді вони змінили назву на Хайят Тахрір аш-Шам [27]. У Сирії в 2019 році ІДІЛ здійснювала напади на поліцію, повстанців та збройні сили, у свою чергу, дві інші групи зосереджували свою увагу на мирних жителях [29]. Напади на північному сході Сирії на мирне населення збільшилось через загострення конфлікту між РПК та сирійськими і турецькими силами супротиву. Незважаючи на все ІДІЛ, як і раніше, залишається найсмертоноснішою організацією в регіоні. За останніми підрахунками, активність групи збільшилась на 31 відсоток, проте смертність від її діяльності зменшилась на 67 відсотків, а напади на мирне населення майже взагалі припинилось. Такі суттєві зміни пояснюються зменшенням кількості терористичних атак, здійснюваними терористами-смертниками та переорієнтація на поліцію та інші терористичні організації. Найсильніша атака ІДІЛ у 2019 році в Сирії це напад на трьох членів Сирійських демократичних сил в Багузі. В результаті нападу загинуло понад 50 чоловік, з яких 16 члени демократичних сил Сирії. Напади на демократичні збройні сили склали найбільшу частину всіх атак ІДІЛ за 2019 рік, що склало 145 вбитих. За весь 2019 рік, із 14 провінцій в 11 були зафіксовані теракти, що говорить про розповсюдження тероризму. Найбільше постраждало Аллепо – 42% смертності від тероризму, тобто 201 людина загинула, далі Ракка, Дейр-ез-Заур та Хасеке [43]. Також, ІДІЛ підтримують інші повстанські організації, які розгорнули свою діяльність в Сирії та Іраку. Окрім цього, сирійській армії створюють проблеми громадяни, які пов'язані з ІДІЛ, що знаходяться під охороною та в

таборах для біженців. Наразі нараховано близько 8000 іракських та сирійських полонених із них 2000 іноземних бойовиків, включаючи жінок та дітей.

У 2019 році в Сомалі смертність від тероризму знизилась на 12 відсотків (569 смертей) порівнюючи з піком у 2013 році. Цього ж року було зареєстровано 239 інцидентів, пов'язаних з тероризмом. Найбільше збитків завдала Аш-Шабаб на долю якої прийшлося 88 відсотків смертей, загинуло 503 людини. Організація проводила бомбардування підприємств та мирного населення, також вчиняли вбивства громадських діячів. Внаслідок діяльності цієї організації на загибель мирних жителів припало 36 відсотків всіх смертей, на бомбардування підприємств – 22 відсотки, на цілеспрямовані вбивства державних діячів – 20 відсотки, особливо на півдні країни [21].

На Могадишо припало найбільше кількість інцидентів, пов'язаних з тероризмом, що склало 44 відсотка. В столиці напади на мирне населення збільшились втричі, що говорить про високу смертність від терактів. Це викликано, в першу чергу, смертоносними атаками, одна з яких вибух вантажівки Аш-Шабаб у грудні цього ж року, де загинуло 84 людини на блокпосту поліції. Проти діяльності Аш-Шабаб розгорнули антитерористичні операції Африканський Союз та США. Зокрема, здійснили ряд авіаударів по терористам [37]. Через активну діяльність контртерористичних операцій Аш-Шабааб переорієнтувала свою увагу на мирних громадян, зокрема на столицю країну, що спричиняє труднощі силам опору, через близькість до мирного населення [12]. Однак, це угруповання досі контролює 20 відсотків території країни, включно з районами долини Джуби та біля кордонів з Кенією [37]. Терористи мали можливість спокійно пересуватись підконтрольною територією вимагаючи кошти у місцевих та насильно вербуючи їх до групи, включаючи дітей [37].

За підрахунками, організація складалась з 5000 до 10000 бойовиків станом на 2019 рік [12]. Окрім Аш-Шабааб в Сомалі існувала інша терористична організація – Джабгат, яка з 2016 року підтримує ІДІЛ. Ця

невелика організація складається з колишніх членів Аш-Шабааб та громадян з Уганди, Кенії, Сомалі [12]. Здебільшого вони здійснювали напади на поліцію та державних діячів.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що хоч і спостерігається низхідна тенденція у терористичній діяльності, проте його масштаби наносять колосальні збитки країнам-жертвам. На сьогодні виділяють чотири найактивніші та найжорстокіші терористичні організації – це Боко Харам, Ісламська держава Ірак і Левант, Аль-Шабааб і Талібан. Найбільше постраждали від тероризму протягом 2019 року – Афганістан, Ірак та Нігерія.

2.2. Міграційний рух: країни, які є джерелом мігрантів та приймаючі країни

Згідно з рисунку 2.2 кількість міжнародних мігрантів на середину 2019 року становить 272 мільйона людей, що включають мігрантів, біженців та шукачів притулку. Статистика говорить, що з 1990 року збільшилась кількість міжнародних мігрантів на 78%, у порівнянні з чисельністю світового населення – 45%. Доля міжнародних мігрантів в Північній Америці зросла на 6%, у Європі та Океанії на 4%, а в Північній Африці і Західній Азії на 3%. В інших регіонах спостерігалось незначне коливання [36].

Рисунок 2.2 Загальна кількість міжнародних мігрантів з 1990–2019 (мільйони)

Ресурс: The UN Department of Economic and Social Affairs

За даними Міжнародної організації праці, у всьому світі налічується 164 мільйони трудових мігрантів навколо світу. За останні роки збільшились показники трудових мігрантів-працівників в арабських державах, Північній Америці, Західній Європі та Центральній та Західній Азії. На кінець 2018 року кількість біженців у світі становила 25,9 мільйона чоловік. Понад 80% біженців, шукають притулок у сусідніх від них країнах [36].

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) становлять більшу частку з усіх, рятуючись від конфліктів, стихійного лиха, люди приймають короткострокові рішення аби вберегти себе та свою сім'ю. У 2019 році внаслідок стихійних лих було здійснено 24,9 мільйона переміщень, а внаслідок конфліктів та насилля – 8,5 мільйонів чоловік. До кінця року вже було нараховано понад 50,8 мільйона переміщень через стихійні лиха та 45,7 мільйона через конфлікти та насилля. Детально можна ознайомитись з переміщеннями за 2019 рік в нижченаведених таблицях 2.3 і 2.4.

З січня по червень 2020 року було нараховано ще понад 14,6 мільйонів нових мігрантів у 127 країнах. Цього ж року через конфлікти та насилля переселились – 4,8 мільйона чоловік, а внаслідок стихійних лих – 9,8 мільйонів.

Найбільша частка переміщених осіб відбулась в Африці та на Близькому Сході, спричинена конфліктами, а через стихійні лиха найбільше мігрували в Азії [35].

Таблиця 2.3 Нові внутрішні переміщення (2019)

Переміщення внаслідок конфлікту	
Збройні конфлікти	5,2 мільйона
Насилля	2,7 мільйона
Кримінальне насилля	592,9 тисяч
Інше насилля	39,7 тисяч
Політичне насилля	16,6 тисяч
Переміщення, спричинені стихійним лихом	
Шторми	13 мільйонів
Повені	10 мільйонів
Землетруси	922,5 тисяч
Лісові пожежі	528,5 тисяч
Посухи	276,6 тисяч
Зсуви	65,8 тисяч
Екстремальні температури	24,5 тисяч
Виверження вулканів	24,5 тисяч

Ресурс: Internal Displacement Monitoring Centre

У 2020 лише за перші півроку показники міграційних переміщень перевищують загальні за 2019 рік в Камеруні, Нігері, Мозамбік та Сомалі. Через конфлікти Демократична республіка Конго, Буркіна Фасо та Сирії також зареєстрували значне підвищення переміщень. Згідно з даними таблиці 2.4 з 2010 по 2019 вдвічі збільшилось кількість біженців з 10 мільйонів до 20,4 мільйона відповідно. У 2019 році понад $\frac{2}{3}$ шукачів притулку через конфлікти в країні, тікали через кордони в Афганістані, М'янмі, Південному Судані, Сирії та Венесуелі [35].

Таблиця 2.4 Переміщення осіб (2010-2019)

Назва	Всього ВПО	Всього біженців + шукачів притулку	Всього примусово переміщених
Міжнародна міграція	50.8 млн	33.8 млн	84.6 млн
Сирія	6.5 млн	6.7 млн	13.2 млн
Афганістан	4.2 млн	3.0 млн	7.2 млн
ДРК	5.7 млн	916.7 тис.	6.6 млн
Пакистан	243.0 тис.	5.6 млн	5.9 млн
Колумбія	5.6 млн	265.0 тис.	5.8 млн
Венесуела	300.0 тис.	4.5 млн	4.5 млн
Південний Судан	1.6 млн	2.2 млн	3.8 млн
Ємен	3.6 млн	70.8 тис.	3.7 млн
Сомалі	2.6 млн	953.1 тис.	3.6 млн
Судан	2.4 млн	806.9 тис.	3.2 млн
Нігерія	2.7 млн	401.6 тис.	3.1 млн
Ірак	1.6 млн	647.2 тис.	2.2 млн
Ефіопія	1.8 млн	179.7 тис.	2.0 млн
М'янма	498.0 тис.	1.1 млн	1.6 млн
ЦАР	687.0 тис.	626.1 тис.	1.3 млн
Камерун	997.0 тис.	86.2 тис.	1.1 млн
Україна	730.0 тис.	87.8 тис.	817.8 тис.
Буркіна Фасо	560.0 тис.	16.7 тис.	576.7 тис.
Лівія	451.0 тис.	22.0 тис.	473.0 тис.
Бурунді	35.0 тис.	427.5 тис.	462.5 тис.

Малі	214.3 тис.	172.9 тис.	387.2 тис.
Нігер	316.0 тис.	4.7 тис.	320.7 тис.
Мозамбік	242.0 тис.	8.4 тис.	250.4 тис.
Чад	203.0 тис.	16.5 тис.	219.5 тис.
Гаїті	53.1 тис.	92.4 тис.	145.5 тис.
Зімбабве	52.0 тис.	14.0 тис.	66.0 тис.

Ресурс: Internal Displacement Monitoring Centre, The UN Refugee Agency

Таким чином, внаслідок конфліктів (Афганістан, ДКР, Сирія), стихійних лих (Азія) та інших небезпек кількість мігрантів неухильно зростає. В арабських країнах, Північній Америці, Західній Європі, Центральній та Східній Азії збільшилась частка трудових мігрантів.

2.3. Вплив тероризму на відношення до мігрантів

Як показує практика, ставлення до мігрантів стає все більш негативним через розповсюдження терористичної діяльності. Одним із важливих факторів, які пояснюють подібне відношення збоку приймаючого населення – це фактична або можлива загроза життю. Корінні жителя будь-якої країни сприймають тероризм як особисту та національну загрозу безпеці, що посилює рівень страху перед іноземцями, виникнення забобонів, ксенофобії, також, більше згуртовує суспільні зв'язки з місцевою ідентичністю, що негативно відображається на інтеграції мігрантів у це суспільство.

Докорінні зміни у ставленні до мігрантів відбулися після масштабних атак 11 вересня. В першу чергу, цей інцидент вплинув на зниження рівня почуття безпеки у американців, посилення страху, недовіри та занепокоєння. Більш того, ряд досліджень показав, що після цих нападів забобони і дискримінація по відношенню до мусульман збільшилися в багатьох західних державах.

Як в США так і в західних країнах після цих терактів стрімко збільшився рівень ксенофобії та ісламофобії поряд з зростаючим негативним ставленням до іноземців. Наприклад, згодом після атак спостерігалось зростання негативного відношення до мігрантів у Швеції, Німеччині, де в останній ввели міграційні обмеження [12].

Проте є свідчення того, що спалах ксенофобії та масового занепокоєння після терактів був короткостроковим явищем. Згодом навіть Сполучені Штати Америки оговтались від інциденту, а страх і зростаюча ксенофобія знову відступили до попереднього рівня, який був до тих страшних подій. Також, ряд дослідників стверджує, що після порівняння ситуації в Сполучених Штатах до і після, то не знайшли серйозних змін в ісламофобських настроях. Тобто, приблизно за рік до весни 2002 року Штати оговтались від такого удару, без значних змін [12].

В той час, згідно даних Європейського соціологічного дослідження частка населення, яке надає перевагу обмеженій імміграційній політиці значно збільшилась. Ці спостереження свідчать про те, що все ж теракти 11 вересня не пройшли безслідно і антиімміграційні погляди розповсюдились внаслідок тероризму.

Дані, які маємо на сьогоднішній день, змальовують таку картину – на негативне ставлення до мігрантів переважно вплинув тероризм, що збільшив ворожість до іноземців збоку корінних жителів. Зазвичай, це короткостроковий ефект, проте в кожній країні по-різному. Окрім цього, на ставлення корінного населення до іммігрантів може вплинути теракт здійснений в іншій сусідній країні або взагалі на іншому континенті через розповсюдження його по мережам ЗМІ та висвітлення широкому загалу.

Вищенаведені аргументи, науковці підтверджують дослідженням наслідків широкомасштабних терактів у Європі та США. Яскравим прикладом може слугувати інциденти в Парижі у 2015 році, коли було вбито понад 130

чоловік у концертному залі Батаклан, на стадіоні Сен-Дені та деяких ресторанах. Вчені провели дослідження, яке базувалось на визначенні впливу терористичних атак в Парижі у 2015 році та проведенні порівняльної характеристики відносин до мігрантів мусульман та до мігрантів християн. В рамках проведеного соціологічного опитування студентів, було виявлено, що праві студенти більш негативно відносяться до мусульман ніж ліві, а от ставлення до біженців християн не змінилось [12]. Тому, можна стверджувати, що тероризм має неоднорідний вплив на осіб, які переміщуються.

Аналогічним чином, згідно з даних Євробарометра, після терактів в Парижі у 2015 році було виявлено, що у 28 країн відношення до мігрантів ставало все більш негативне, особливо для освічених і лівих респондентів в країнах з більш позитивним політичним кліматом по відношенню до іммігрантів. Також, в результаті вибухів в Манчестере в 2017 році, що у Великобританії виявили, що вони призвели до короткострокової негативної реакції, яка підживлювалась вже існуючими стереотипами у ставленні до біженців, шукачів притулку та мігрантів, однак така бурна реакція через пару днів зникла [14].

Тому, можна зробити висновок про те, що тероризм як всередині країни, так і за кордоном призводить до більш негативного ставлення до іммігрантів. Новини про терористичні акти спонукають більш упереджено відноситись до іноземців. Почуття неминучої небезпеки і більш явне сприйняття міграційних загроз формує негативне ставлення до приїзжих з боку корінного населення. Особливо тих громадян, які зазнали певного негативного досвіду з боку переміщених осіб.

РОЗДІЛ 3. АНТИТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КОНТРОЛЬ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА

3.1. Контроль міграції для боротьби з тероризмом

Європейський Союз налічує 28 країн-членів і це близько 505 мільйонів чоловік, в свою чергу шенгенська зона налічує 26 країн-членів маючи понад 410 мільйонів людей. Загальна площа цієї зони становить 4 312 099 км², з неї сухопутної території – 42 672 км² та берегової лінії – 8 826 км². Існує організація прикордонного контролю під назвою Frontex, робота якої полягає у охороні зовнішніх кордонів від небезпеки проникнення терористів та будь-якої іншої загрози в середину країни. З самого початку організація була створена задля контролю над нелегальними потоками мігрантів, які постійно намагаються незаконно перетнути кордони, проте після масштабної атаки 11 вересня 2001 року прикордонний контроль займається протидією тероризму. Проте ефективність Frontex підринає декілька факторів: іноземці, які довго проживають на території певної держави та мають законні дозволи на проживання; місцеві жителі, які самостійно примкнули до терористів; іноді джерелом тероризму виступають не мігранти, а громадяни [30].

Однак, без діяльності цього агентства ситуація була б значно гірше, адже, контроль над міграційними потоками допомагає протидіяти терористичній загрозі. З усього цього найбільше страждають шукачі притулку та біженці, суворіший контроль та обмеженість допомоги з боку інших країн згубно на них впливають. Саме через це терористи зловживають безпорадністю, вразливістю, скрутним становищем мігрантів. В свою чергу, в приймаючих країнах зростає рівень занепокоєння та тривоги до іноземців, що переростає у ворожнечість та ксенофобію. Пошуки вирішення проблеми зіштовхуються з певними недоліками. Перший – сувора міграційна політика в рамках боротьби з міжнародним тероризмом не може орієнтуватись тільки на

певні категорії мігрантів, адже це суперечить теорії ліберальної демократії. Другий – надмірний контроль за переміщеннями іноземців призводить до розширення контролю над власними громадянами, що провокуватиме невдоволення та поширенням прав людини.

Яскравим прикладом антикоординації спільних зусиль у регулюванні міграційних потоків та боротьби з тероризмом/бандитизмом є жахлива ситуація в Центральній Америці, яка спонукає тисячі жителів шукати притулку в найближчих Мексиці та США. Високій рівень бандитизму, одні з найвищих показників вбивств у світі та відсутність економічних перспектив змушують жителів на відчайдушні кроки – нелегальну міграцію, звернення до злочинних організацій та будь-які інші способи поліпшити своє становище та прокормити себе. Однак, суворі реалії надають лиш примарні сподівання на краще майбутнє закордоном.

Уряд США гостро відреагував на незчисленні натовпи центральноамериканських шукачів притулку закривши кордони країни та посиливши прикордонний контроль, особливо після атак 11 вересня 2001 року. Оскільки з 2014 року Мексика виконувала роль буферної зони проти потоків мігрантів, надавала притулки для них та дотримувалась спільної стратегії безпеки з США, антиімігаційна політика Трампа перетворила Мексику на притулок для людей, які рятуються від насилля та злиднів. Починаючи з 2017 року до Мексики надійшла найбільша кількість заяв про надання статусу біженця за весь час, оскільки ситуація у південних штатах тільки погіршилась. Через надмірну кількість біженців приймаюча сторона має для себе негативні наслідки: зростання ксенофобних опорів проти мігрантів; збільшення рівня бандитизму у містах; притулки для біженців стають першочерговими цілями нападів. Зважаючи на те, що Сполучені Штати Америки не зацікавлені у тому, щоб приймати біженців, на плечі Мексики падає весь тягар міграційних потоків з півдня. Мексиканський уряд має звернутись до інших країн, в тому числі і Центральної Америки за допомогою з управлінням потоками мігрантів та

забезпеченням безпеки особам, що переміщуються та розподілу цієї ноші серед країн. Такі дії не зможуть вирішати проблему, проте об'єднують навантаженість країн. В довгостроковій перспективі задля її вирішення необхідно значно зменшити насилля в країнах Північного трикутника, де воно вже стало хронічним, це перш за все Сальвадор, Гондурас та Гватемала, що у свою чергу допоможе знизити кількість утікачів. Країни трикутника також будуть потребувати підтримки з розвитком програм розвитку для постраждалих, реабілітація членів банд, які під вартою та розширення можливостей працевлаштування і освіти для молоді, які ризикують потрапити в банду. Однак, наразі в самій Мексиці досить високий рівень насилля, тому в найближчі строки вирішити проблеми центральних штатів неможливо. Важливо посилити запобіжні заходи щодо попередження приступності в місцях найбільшого зосередження мігрантів та біженців, які відбуваються через сутички банд та картелів, надати їм належний захист та огородити від будь-яких кроків в сторону жорстокої мілітаризованої поліції, спрямованої на мігрантів та місцевих злочинців. Ця остання міра у сусідніх країнах тільки посилює рівень насилля і зміцнює структури управління організованої злочинності. Хоч Мексика і не має відношення до посилення небезпеки в південних прикордонних регіонах, однак, якщо продовжить і надалі розглядати її у ролі дипломатичної гри з високими ставками зі своїм сусідом на півночі, то проблема набере ще більшого розмаху [22].

Тому, можна зробити висновок про те, що хоч з одного боку, контроль над міграцією допомагає у боротьбі з терористичними загрозами, а з другого – нівелює позитивне значення міграції в приймаючих країнах; закриває донині відкрите суспільство; звичайні люди платять непомірну ціну за злочини кількох. Зосередження уваги на ідеології терористів та боротьбі з їх осередком виглядає перспективніше, ніж спостереження на пересуваннями кожного громадянина у пошуках злочинців серед них. Також, бачимо, що від допомоги з боку сусідніх країн залежить кількість шукачів притулку та якість надання

допомоги. Відсторонитись від проблеми неможливо, вона зачіпає усі сусідні країни і тому вирішувати її потрібно спільно, розділивши тягар між собою. Оскільки звернення молоді до бандитизму це проблема майбутнього, а від бандитизму пару кроків до організованої терористичної діяльності. Тому, якщо США так активно протидіє тероризму в середині країни, необхідно звернути увагу і на сусідні, адже вони можуть бути збудниками злочинних атак у майбутньому. А від того, що Сполучені Штати переклали всі обов'язки на Мексику, яка, доречі, не є безпечним пунктом для біженців і сама потребує допомоги, участі не оминати. Якщо цю ситуацію не вирішувати спільними зусиллями, вона як бомба повільної дії вибухне вже у Мексиці і хвилиною накриє Сполучені Штати Америки.

3.2. Антитерористична діяльність держав

Тероризм – це пряма загроза міжнародному процвітання та стабільності. Це перманентна загроза, яка не знає ні кордонів, ні релігій, ні милосердя, тому її необхідно вирішувати разом. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) активно захищає своїх членів від терористичної небезпеки, а також співпрацює з багатьма організаціями задля консолідації зусиль та обміном інформації.

В Афганістані НАТО займається фінансуванням та навчанням афганських сил спротиву тероризму. Місія «Рішуча підтримка» в 2020 році продовжувала надавати консультації та здійснювати підготовку афганських сил безпеки. Хоч всесвітня пандемія обмежила фізичну співпрацю, НАТО з партнером змогли адаптуватись до нових умов та не переривати роботу. Організація Північноатлантичного договору є дійсним членом Глобальної коаліції проти ІДІЛ, підтримуючи об'єднання за допомогою літаків-розвідників системи АВАКС. Протягом 2020 року НАТО проводило небойові місії на території Афганістану та Іраку у протидії тероризму шляхом консультування та навчання

місцевих безпекових сил, у боротьбі з Аль-Каїдою та ІДІЛ. На думку НАТО, покласти край десятирічним конфліктам можуть тільки мирні політичні рішення, тому вона активно вітала мирні домовленості між США і Талібан та Афганістаном і США [25].

Одним із джерел фінансування афганської національної армії є військовий трастовий фонд, який використовується міжнародним співтовариством для надання підтримки. Цей фонд направляє кошти на професійну військову освіту, в тому числі і жінок, які працюють в безпековому секторі. На кінець 2020 року загальна сума внесків складала 3,2 млрд доларів США. Планується надавати фінансову підтримку Афганістану до 2024 року включно. Це партнерство створює підґрунтя для політичного діалогу та розширення співробітництва у воєнному секторі [28].

Місія НАТО в Іраку направлена на посилення іракських національних сил, задля запобігання поверненню ІДІЛ і забезпеченню безпеки в країні. Головна роль місії 2020 року зосереджена на консультуванні, навчанні кадрів та підтримці військових навчальних закладів. Через пандемію та наростаючі конфлікти на певний період вимушені були призупинити роботу, проте відновивши співпрацю вирішили розширити допомогу Іраку. Такі місії будуть базуватись на поліпшенні вузькоспеціалізованих можливостей іракських сил [29].

В 2020 році НАТО вперше випустила власну навчальну програму протидії тероризму, яка створена для допомоги союзникам підвищити навички контртерористичних стратегій і тактик. Також, зміцнила свої практичні навички у боротьбі з вибуховими приладами. Цього ж року альянс збільшив підтримку Йорданії та розширив співробітництво з Тунісом у протидії біологічній/хімічній зброї. Організація брала участь у 18-ти спільних проектах, в тому числі з протидії безпілотним авіаційним системам, захисту гавані від морських терористичних загроз, захист від хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних речовин, які можуть використовувати терористи. А також, розвиток

засобів радіоелектронної боротьби для забезпечення живучості літаків, спільному використанню біометричних даних і протидія саморобним вибуховим пристроям [25].

Таким чином, сьогодні Організація Північноатлантичного договору схиляється до мирних засобів протидії тероризму, нарощення власного потенціалу та потенціалу партнера – головна місія альянсу.

3.3. Вплив covid-19 на міграцію та тероризм

В результаті спалаху всесвітньої пандемії, яка вперше була зафіксована у січні 2019 року і триває донині, значні зміни відбулись і в терористичному секторі. Поточна епідемія уповільнила національні та міжнародні контртерористичні заходи, адже всі сили країн кинуті на подолання суспільної кризи. Також, збільшення глобального фінансового дефіциту через перенаправлення коштів в систему охорони здоров'я та подолання пандемії, вірогідно, негативно змінить розподіл бюджету на боротьбу з тероризмом. Така ситуація надає гарну можливість для терористичних організацій об'єднатись, розшири зони впливу, займатись вербовкою та посилити свої позиції. Вигоди також є у тому, що, там, де становище держави є слабким або суперечливим, у терористичних організацій може бути можливість стати альтернативними постачальниками послуг, завойовуючи прихильність місцевого населення за рахунок надання основних послуг або соціальної допомоги.

Організації активно радикалізують та вербують людей навіть через Інтернет. Наприклад, Аль-Каїда та ІДІЛ опублікували заяви про пандемію та пропонували власні принципи задля припинення розповсюдження вірусу, а також розсилали повідомлення для новобранців. Аль-Каїда звернулася до немусульман на заході із пропозицією використати цей період для звернення до ісламу. ІДІЛ, в свою чергу, закликає своїх послідовників продовжувати вести глобальний джихад та використати зайнятість національних урядів задля

нападів. Активізація ультраправих груп та загальна невдоволеність підсилює вже існуючі дискримінаційні настрої, зростає ісламофобія, расизм, антисемітизм, антимиграційні висловлювання, що підживлює рівень ненависті [9].

Проте існує умовно позитивне сприяння пандемії на розвиток тероризму. Загальні обмеження створили перепони на шляху терористів у здійсненні своїх злочинних операцій, наприклад, транспортні обмеження суттєво ускладнили переміщення груп, що зменшило кількість атак та отримання доходів від операцій. Прийняті заходи щодо обмеження скупчення людей у громадських місцях зменшило кількість потенціальних жертв. Для глобальних терористичних груп, наприклад таких як ІДІЛ, пандемія суттєво змінила плани, особливо на великомасштабні операції, однак, для місцевих терористичних груп епідемія не сильно позначилась на їх діяльності.

В цілому, скорочення бюджету на боротьбу з тероризмом може перешкодити внутрішнім або міжнародним контртерористичним операціям, особливо в країнах Близького Сходу, Північної Африки та африканських країнах на південь від Сахари. Пандемія COVID-19 вже вплинула на операції глобальної коаліції по розгрому ІДІЛ, також, затримала плани репатріації колишніх філій ІДІЛ, серед яких багато жінок і дітей, які залишаються в таборі Аль-Хол в Сирії [19].

Пандемія вплинула і на міграційні переміщення. У багатьох країнах як і раніше існують перешкоди для доступу мігрантів, переміщених осіб та інших уразливих груп до основних послуг, включаючи вакцини проти COVID-19. Через рік всесвітньої епідемії виникає відчуття накладання криз одну на одну зі зростаючою бідністю, конфліктами, політичною нестабільністю, стихійними лихами та відсутності безпеки та продовольства ще більше загострило гуманітарні проблеми піднявши їх на новий рівень небезпеки, що впливає на зростання ризиків переміщення та людських страждань.

На сьогодні в 2021 році приблизно 235 мільйонів людей потребують гуманітарної допомоги та захисту, що аж на 40% більше, ніж 167,6 мільйонів людей, які потребували невідкладної допомоги у 2020 році. Проте найбільш постраждалим від кризи можна вважати осіб, які здійснюють переміщення, як на міжнародному так і на внутрішньому рівні, із них понад 80 мільйонів, потребують підтримки [23].

Міжнародні та національні обмеження переміщень посилюють соціально-економічні наслідки кризи, викликаючи тривожні темпи втрати робочих місць, збільшення рівня бідності, нерівності, особливо серед переселенців. Оскільки мігранти в приймаючих країнах працюють на неформальних роботах, інколи ще й не офіційно, про них держава піклується в останню чергу. Більшість вимушені були повернутися додому і залишились без роботи через карантин не маючи змоги прокормити себе і сім'ю. Також, особи, які переміщуються сильно наражаються на небезпеку, враховуючи умови їх перевезення та проживання, вони мають високі шанси заразитися інфекцією та не отримати належної медичної допомоги, в додатку до свій інших небезпек на їхньому шляху – злидні, експлуатація, насилля, дискримінація.

У рамках гуманітарної підтримки мігрантів у 2021 році Міжнародна організація з міграції (МОМ) розгорнула план стратегічного реагування та відновлення, який схематично показано в таблиці 3.1. Організація намагається зменшити ризики яким щодня піддаються особи, громади, що переміщуються та намагаються задовольнити їх життєві потреби. Поєднуючи це з активним розгортанням медико-санітарних заходів та вакцинацією мігрантів, щоб підвищити рівень соціального захисту і надати поштовх процесам відновлення, що може допомогти мігрантам збільшити свою затребуваність в основних секторах, у тому числі і медицині [23].

Таблиця 3.1 Огляд комплексного підходу MOM 2021

Стратегічна ціль №1: Продовжувати забезпечувати послугами, зниження ризиків, захист людей.
Стратегічна ціль №2: Розширення масштабів заходів суспільної охорони здоров'я та зміцнення систем охорони здоров'я, чутливих до мобільності.
Стратегічна ціль №3: Пом'якшити соціально-економічні наслідки COVID-19, відновити мобільність людей і розширити можливості суспільства.
Стратегічна ціль №4: Інформувати про заходи з реагування і відновлення та посилити процес прийняття рішень на основі фактичних даних.

План 2020 року орієнтується на положення ООН щодо реагування на пандемію COVID-19 стосовно охорони здоров'я, гуманітарної та соціально-економічної підтримки і узгоджується з планами гуманітарного реагування міжвідомчого постійного комітету у рамках Глобального гуманітарного огляду 2021 року, що координується Управлінням ООН з гуманітарних питань, а також національними планами соціально-економічного реагування на COVID-19 та Спільними річними планами роботи системи розвитку ООН [23].

Таким чином, всесвітня пандемія додала нових ризиків та загроз. Хоч, наразі терористичні угруповання знизили свою активність, проте під час пандемії вони можуть підсилювати власні позиції, збагатити арсенал та підготувати наступні злочинні плани у майбутньому. А от мігранти наразі потребують ще більшої допомоги ніж будь-коли, залишившись непотрібними в чужій країні, або вимушено покинувши роботу скитаючись у злиднях та шукаючи підтримки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, оскільки тероризм та міграції суттєво пересікаються один з одним, можна зробити висновок про те, що не слід ці два явища розглядати окремо. Було безліч випадків, коли терористи використовували потоки біженців задля проникнення в країну, щоб «встановити там свої бомби повільної дії». Також, траплялись випадки, коли терористи видавали себе за біженців. І навпаки, коли мігранти приєднуються до терористів, слугують їм вухами та очами в певній країні. Проте, зазвичай мігранти просто бажають знайти підтримки та допомоги, а не бути чиймись пішаками. Як сказав Пітер Нойманн, директор Міжнародного центру вивчення радикалізації та політичного насилля в Лондоні, – «люди, які втекли від громадянської війни, гноблення або бідності, навряд чи будуть зацікавлені в нападі на те саме суспільство, яке дало їм безпеку і можливість почати все спочатку. Я не знаю ніяких емпіричних свідчень, які продемонстрували б, що іммігранти в першому поколінні особливо агресивні або сприйнятливі до екстремістських послань. Навпаки, статистичні дані свідчать про те, що вони, як правило, зайняті побудовою нового життя для себе і своїх дітей, і у них мало часу для політики або релігійного екстремізму».

Однак, між тероризмом та міграцією є зв'язок, що визначається значним впливом цих явищ одне на одного. Під тиском тероризму міграційні переміщення зазнали змін: ставлення до мігрантів у приймаючих країнах стало більш негативне, через це виникають ускладнення з процесом інтеграції; як контрзахист власної ідентичності серед корінного населення збільшився рівень ксенофобії та дискримінації щодо переселенців. Міграції також можуть впливати на тероризм, а саме: використання міграційних потоків допомагає терористам прибути до пункту призначення під прикриттям, мігранти можуть бути джерелом фінансування терактів, переміщенні особи можуть стати

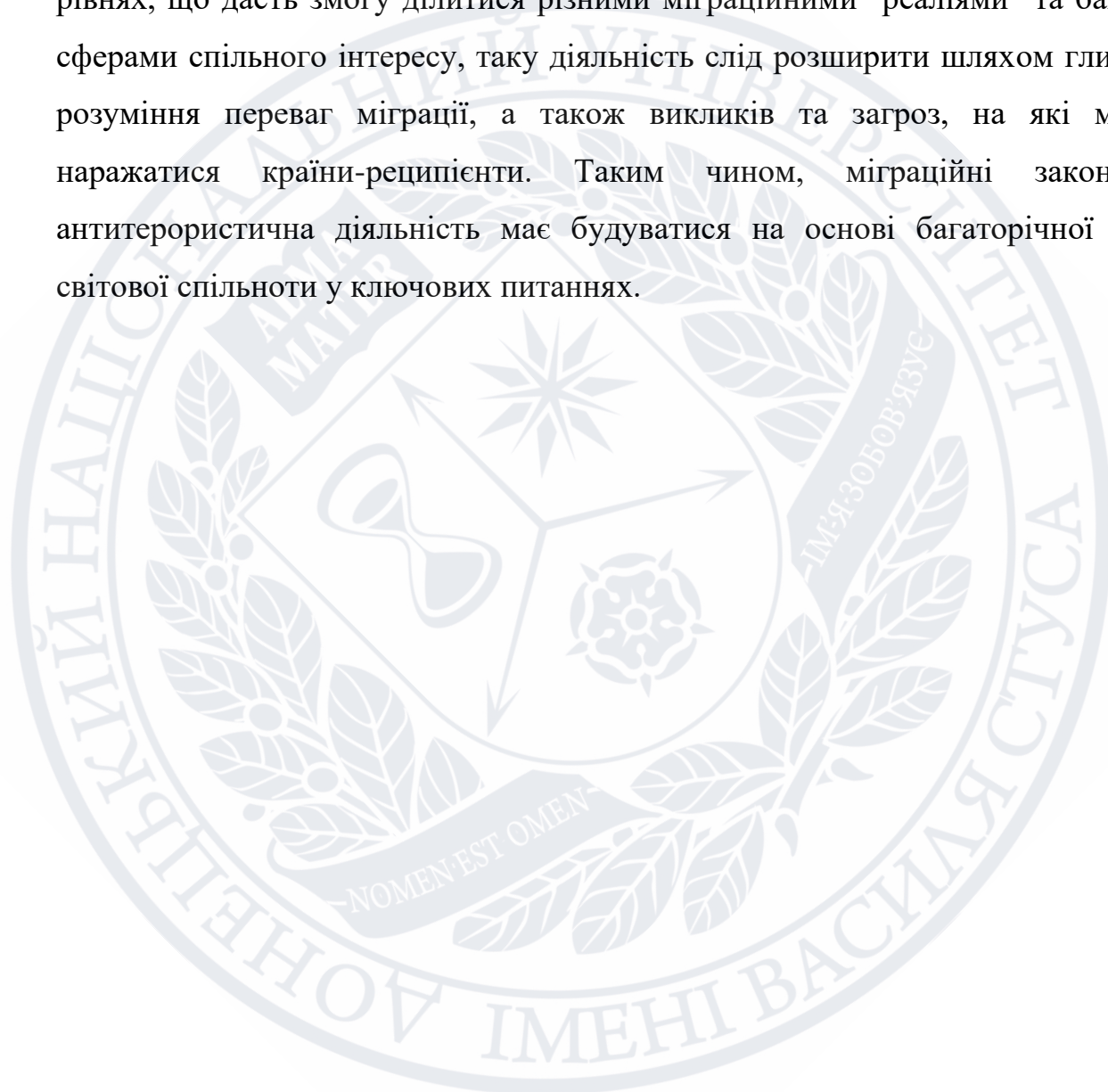
новобранцями терористичних організацій та інше. Тобто, міграційний рух значно полегшує терористичним угрупованням здійснювати їх цілі та операції.

У 2021 році хоч і спостерігається низхідна тенденція у терористичній діяльності, проте її масштаби досі наносять колосальні збитки країнам-жертвам. Нині виділяють чотири найактивніші та найжорстокіші терористичні організації – це Боко Харам, Ісламська держава Ірак і Левант, Аль-Шабааб і Талібан. Це говорить про те, міжнародне співробітництво у боротьбі з тероризмом не втратило своєї актуальності, а оскільки тероризм і міграції між собою переплітаються, слід направити зусилля на вирішення проблем з двома явищами разом. Оскільки, як відомо, криза біженців, в першу чергу, виникла через власну нескоординованість і нестійку політику Європи, якщо країни-члени зуміли б завчасно домовитись між собою про справедливий розподіл тягара з урахуванням пропускнуої здатності країни-одержувача, то вона не спричинила б таких серйозних проблем з наданням притулку мільйонам біженців.

Що не менш важливо для управління мігрантами та протидії тероризму, так це два заходи, які необхідно прийняти: по-перше, ті, хто шукає притулок повинні взяти на себе зобов'язання поважати закони країни перебування, їх політичну культуру і основні цінності приймаючого суспільства, наприклад у Європі це – демократичне правління більшості при повазі прав меншин, верховенство закону, права людини, поділ держави і релігії, гендерна рівність, свобода думки і релігії, соціальна солідарність, плюралістичне прийняття різноманітності і взаємна терпимість.

По-друге, ті, хто приїжджає в пошуках захисту від судового переслідування і тероризму, повинні бути зобов'язані допомагати законній владі у виявленні терористів, які займаються вербуваннями, посередництвом, а також повідомляти про тих, хто прагне приєднатися до джихадистських мереж. Такі зобов'язання біженців та інших мігрантів перед приймаючими країнами – це невелика плата за те, що вони можуть почати з чистого листа.

Саме тому цим проблемам потрібно протидіяти комплексно та за участі всієї світової спільноти, що включає спільну розробку договорів, встановлення діалогів із найбільш вразливими країнами, такими як Афганістан, Ірак, Сомалі, Пакистан та ін., проведення семінарів, консультації, антитерористичних навчань на міжнародному, регіональному, національному, а також місцевому рівнях, що дасть змогу ділитися різними міграційними "реаліями" та багатьма сферами спільного інтересу, таку діяльність слід розширити шляхом глибшого розуміння переваг міграції, а також викликів та загроз, на які можуть наражатися країни-реципієнти. Таким чином, міграційні закони та антитерористична діяльність має будуватися на основі багаторічної участі світової спільноти у ключових питаннях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Канцір В. «Взаємообумовленість нелегальних міграційних процесів та міжнародної терористичної активності». Національного університету «Львівська політехніка». 2017. 230-236 с. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13353/36.pdf>
2. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент. Львів, 2006. С.126-136. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf
3. Шамиль Ш., Масуд С., Барановская М. США выводят войска из Афганистана. Страна окажется во власти "Талибана"? Made for minds, Апрель, 2021 URL: <https://www.dw.com/ru/ssha-vyvodjat-vojska-iz-afganistana-strana-okazhetsja-vo-vlasti-talibana/a-57217729>
4. Abu Bakr al-Baghdadi: IS leader 'dead after US raid' in Syria. BBC News. Oct. 19, 2020 URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-50200339>
5. Briefing Note: The Economic Impacts of COVID-19 and gender inequality. UNDP. Apr. 2020. URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/PNUD_GENERO_COVID19_ENG_FINAL_3.pdf
6. Bove V., Bohmelt T. Does immigration induce terrorism? Journal of Politics. 2016. P. 572-588.
7. Bove V., Bohmelt T. Terrorism Abroad and Migration Policies at Home. Journal of European Public Policy. 2020. P.26
8. Communication from the commission to the European Parliament, the European Council from the commission to the European. Progress report on the Implementation of the European Agenda on Migration. Brussels, 2019. P.1-10

[URL:https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20191016_com-2019-481-report_en.pdf](https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20191016_com-2019-481-report_en.pdf)

9. Coleman J. The Impact of Coronavirus on Terrorism in the Sahel. ICCT, Apr. 2020
URL: <https://icct.nl/publication/the-impact-of-coronavirus-on-terrorism-in-the-sahel/>
10. Counter Extremism Project. Somalia: Extremism and Terrorism. March, 2021.
URL: <https://www.counterextremism.com/countries/somalia>
11. Countering Radicalization in Refugee Camps: How Education a Help Defeat AQAP. Countering Radicalization in Refugee Camp. 2011. P. 16
URL: <https://www.ciaonet.org/attachments/18845/uploads>
12. Dreher A., Gassebner M. and Schaudt P. The effect of migration on terror: made at home or imported from abroad? Canadian Journal of Economics, 2020.
13. Dreher A., Gassebner M., Schaud P. The Effect of Migration on Terror – Made at Home or Imported from Abroad? 2018. P. 57
URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2976273
14. Ferrin M., Mancosu M., Cappiali T. Terrorist attacks and Europeans attitudes towards immigrants: an experimental approach. European Journal of Political Research, 2019. P. 491–516.
15. Forrester A.C. Do immigrants import terrorism? Journal of Economic Behavior and Organization, 2019. P. 529–543.
16. Frontex [official site]. URL: <https://frontex.europa.eu/>
17. Global Report on Internal Displacement 2020. International Displacement Monitoring Center, Norwegian Refugee Council. April 2020. URL: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2020/>
18. Global Report on Internal Displacement 2019. International Displacement Monitoring Center, Norwegian Refugee Council. May 2020. URL: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2019/>

19. Global Terrorism Index 2020 Measuring the Impact of Terrorism. Institute for Economics & Peace, 2020.
20. Hay'at Tahrir al-Sham (HTS). Center for strategic and international studies, 2018. URL: <https://www.csis.org/programs/transnational-threats-project/terrorism-backgrounders/hayat-tahrir-al-sham-hts>
21. International Crisis Group. Averting an ISIS Resurgence in Iraq and Syria. Middle East Report №207. Belgium, Oct. 2019. URL: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/207-averting-isis-resurgence-iraq-and-syria>
22. International Crisis Group. Mexico's Southern Border: Security, Violence and Migration in the Trump Era. Report #66 Latin America & Caribbean, 9 May 2018 URL: <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/mexico/66-mexicos-southern-border-security-violence-and-migration-trump-era>
23. IOM Strategic Response and Recovery plan COVID-19, Jan. – Dec. 2021 URL: <https://crisisresponse.iom.int/sites/default/files/uploaded-files/IOM%20COVID-19%20Strategic%20Response%20and%20Recovery%20Plan%20COVID-19.pdf>
24. Lyman, R. and Smale, A. (2015) 'Paris Attacks Shift Europe's Migrant Focus to Security', The New York Times 15 November URL: <https://www.nytimes.com/2015/11/16/world/europe/paris-attacks-shift-europes-migrant-focus-to-security.html>
25. NATO. The Secretary General annual report, 2020 URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/3/pdf/sgar20-en.pdf
26. North Atlantic Treaty Organization. Countering terrorism, March 2021. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm
27. North Atlantic Treaty Organization. NATO Mission Iraq, March 2021 URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166936.htm
28. North Atlantic Treaty Organization. Resolute Support Mission in Afghanistan, March 2021 URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm

29. Radical fighters capture 20 towns and villages from rebels in western Aleppo. Middle East Eye. Jan. 2019 URL: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/hts-take-complete-control-west-aleppo-countryside-syrian-opposition-1030874890>
30. Schmid A.P. Links between terrorism and migration: an Exploration The International Center for Counter-Terrorism – The Hague 7. no 4, 2016.
31. T. Bensman «What Terrorist Migration Over European Borders Can Teach About American Border Security». Center for immigration studies. 2019.P.27 URL: <https://cis.org/sites/default/files/2019-11/bensman-europe-terror.pdf>
32. Schmid A., Tinnes J. Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective. The International Center for Counter-Terrorism – The Hague, Dec.2015. URL: <http://icct.nl/app/uploads/2015/12/ICCT-Schmid-Foreign-Terrorist-Fighters-with-IS-A-European-Perspective-December2015.pdf>
33. Terrorism and Migration: An Overview Published online by Cambridge University Press, 17 Dec. 2020
34. The Security Times. Special edition of the Atlantic Times for the 52nd Munich Security Conference, Feb.2016. URL: https://timesmedia.de/download/ST_Feb2016_double_page.pdf
35. United Nations-Coordinated Support to People Affected by Disaster and Conflict. Global Humanitarian Overview 2021. P.20-30. URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GHO2021_EN.pdf
36. United Nations. Policy Brief: COVID-19 and People on the Move. June 2020 URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_policy_brief_on_people_on_the_move.pdf
37. U.S. Department of State Bureau of Counterterrorism. Country Reports on Terrorism 2019. URL: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>
38. World Migration Report 2020. 2019. P.185-200 URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf

39. Wike R., B. Stokes B., K. Simons K. «Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs». Pew Research Center, 2016 URL: <https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>
40. Westcott T. IS kidnapping migrants at gunpoint to fight in Libya. Middle East Eye. March 2016. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/kidnapping-migrants-gunpoint-fight-libya>

